

Honkilahden kohdalla termiä »talolliset» ja Euran kohdalla termiä »tilalliset» ja aiheutetaan vain epätarkkuutta samaa ryhmää kuitenkin tarkoittaessa.

Tekstin elävöittämiseksi on käytetty runsaanpuoleisesti sangen korkeatasoisia kuvia ja karttapiirroksia. Teoksen ulkoasu on edustava ja painoasu viimeistellyn miellyttävä. Esitetyt huomautukset koskevat lähinnä vain pikkuseikkoja, joten yleisarvosteluun ne eivät vaikuta juuri mitään. Lopuksi voidaan vain todeta, että Euran, Kiukaisten ja Honkilahden asukkaat ovat saaneet hyvän pitäjänhistorian ja toivoa sopii, että myöhemmin ilmestyvä ensimmäinen osa yltäisi samalle tasolle.

ANTERO PENTTILÄ

Vammalan kauppalan historia

L. A. Sillanpää, Vammalan kauppalan historia 1897—1961. Julkaisija Vammalan kaupala. Vammala 1962. Siv. 277.

Vuonna 1907 keisari Nikolai II määräsi Tyrvään pitäjän Marttilan kylään perustettavaksi Vammala-nimisen kauppalan, jonka perustaminen kuitenkin viivästyi, niin että vasta vuoden 1912 lopulla senaatti vahvisti kauppalan ohjesäännön ja rakennusjärjestyksen.

Tämän Vammaskosken eteläpuolella olevalla niemellä sijaitsevan sekä alueeltaan että asukasluvultaan pienikokoisen kauppalan historian — vielä vuonna 1954 oli sen asukasluku vain 1263 eikä vuonna 1955 tapahtunut alueliitoskaan, joka laajensi kauppalan alueen moninkertaiseksi, nostanut sen väkilukua vajaata 4000 suuremmaksi — ajoittaa teoksen kirjoittaja L. A. SILLANPÄÄ alkavaksi vuodesta 1897, ilmeisesti siksi että silloin pidettiin se kokous, jossa kauppalan syntysanat lausuttiin, t.s. päätettiin ryhtyä toimimaan siihen suuntaan, että silloinen Marttilan kylä muodostettaisiin kauppalaksi.

Ennen tämän kauppalan perustamisvaiheen yksityiskohtaista käsittelyä kirjoittaja luo yleissilmäyksen Vammalan seudun maantieteelliseen sijaintiin, historiallisiin vaiheisiin ja taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin oloihin ja sen jälkeen tarkastelee lähemmin Marttilan kylää ennen kauppalan perustamista. Tällöin hän tyytyy esittelemään kylän vanhat maalaistalot ja niemellä sijainneet muut rakennukset sekä piirtämään kuvan kylän asukkaiden silloisesta elämäntyylistä. Lukija jää tässä yhteydessä odottamaan selvitystä Marttilan kylästä seudun taloudellisena keskuksena ja siis niistä edellytyksistä, jotka sillä oli muodostua kauppalaksi. Olihan Marttilan kylä jo tällöin huomattava kauppa- ja liikekeskus tärkeiden maanteiden ja rautatien yhtymäkohdassa. Kirjoittaja on kuitenkin katso-

nut parhaaksi sijoittaa nämä asiat myöhemmäksi kauppalan liikennettä ja kauppaa käsittelevien lukujen yhteyteen, ilmeisesti siksi että voisi luoda näistä siinä yhteydessä eheän kokonaiskuvan.

Oudolta tuntuu, että kirjoittaja on sijoittanut Marttilan kylän asukasmäärää, verotusta jne. käsittelevät asiat irrallisiksi katkelmiksi III lukuun, jossa hän yksityiskohtaisesti selvittelee ne vaiheet, joiden kautta kauppalan perustamisanomus eri viranomaisissa kulki, kunnes lopulta saatiin päätös kauppalan perustamiselle. Saumattomammin nämä asiat olisivat liittyneet edelliseen, Marttilan kylää käsittelevään lukuun.

Itse kauppalan vaiheet kirjoittaja jakaa kahteen jaksoon, joiden välisenä rajakohtana on vuoden 1918 tapahtumat. Tämä sopiikin hyvin rajakohdaksi, koska Vammala mainittuna vuonna sisällissodan vuoksi melkein täysin paloi ja kauppalan elämä siis jouduttiin aloittamaan uudelleen miltei alusta. Edellinen jakso käsittää vuodet 1913—1918, siis varsin lyhyen ajan, jonka kuluessa nuori kauppala koki ottaa ensi askeleitaan. Sen vuoksi on ymmärrettävää, että kirjoittaja on sisällyttänyt jälkimmäiseen jaksoon »Edistyvää Vammala», joka otsakkeen mukaan käsittää vuodet 1918—1961, koko kauppalan moninaisen elämänmenon kauppalan hallinnosta ja talouselämästä hengelliseen elämään saakka. Tällöin olisi kyllä ollut aiheellista tämän jakson otsakkeesta jättää vuosiluvut pois, koska sen eri luvuissa on käsitelty asioita koko kauppalan olemassaoloajalta, vieläpä 1800-luvulta ja sitäkin vanhemmilta ajoilta. Mainitut vuosiluvut soveltuvat vain lähinnä rakennustoimintaa ja kauppalan alueellista laajentumista koskeviin lukuihin.

Kauppalanvaltuuston toimintaa selvitellessään kirjoittaja ehkä aiheetoman laajasti referoi REINO KUUSKOSKEN teosta Uusi Kunnallislaki, kun taas itse Vammalan kauppalanvaltuusto saa osakseen vain noin sivun mittaisen tarkastelun, jossa esim. valtuuston poliittinen ryhmittäminen ja kauppalan väestön sosiaalisen rakenteen kuvastuminen sivuutetaan siinä lyhyellä maininnalla. Sen sijaan valtiollisten vaalien tuloksia käsitellään seikkaperäisemmin ja siinä yhteydessä esitetään mielenkiintoisia toteamuksia kauppalan poliittisesta mielipiteenmuodostuksesta. Se on ollut voimakkaasti oikealle suuntautuvaa, minkä kirjoittaja sanoo johtuvan seudun perinteellisestä konservatiivisuudesta, teollisuuden suhteellisesti alhaisesta osuudesta kauppalassa sekä siitä, että kauppalan tuhoisa palo vuonna 1918 pantiin yleisesti punaisten tiliin.

Mielenkiintoisen kuvan kirjoittaja luo myös esim. terveyden- ja sairanhoidosta sekä palotoimesta. Vammalan kulttuurielämää kirjoittaja käsittelee monipuolisesti ja laajasti.

MATTI J. LAHTI